

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörü'dür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanıdır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

İhtiyaç, açgözlülüğe karşı...

Dünya, kaynaklarını kullanımda küresel sınırları zorluyor. Felaket boyutundaki sel, kuraklık ve fırtınaları ve sonra da bunların sonucu piyasalarda oluşan **fiyat artışlarının şokunu her gün hissediyoruz.** Akıbetimiz artık, işbirliği yapmamıza ya da kendi başını yiyen bir açgözlülüğe yenik düşmemize bağlı.

Hindistan'ın büyük manevi lideri Mohandas Gandhi, ünlü sözünde, dünyanın herkesin ihtiyacına yeteceğini ama herkesin açgözlülüğüne yetmediğini söylemişti. Gandhi'nin sezgileri bugün, daha önce hiç olmadığı kadar fazla sınavdan geçiyor.

Dünya, kaynaklarını kullanımda küresel sınırları zorluyor. Felaket boyutundaki sel, kuraklık ve fırtınaları ve sonra da bunların sonucu piyasalarda oluşan fiyat artışlarının şokunu her gün hissediyoruz. Akıbetimiz artık, işbirliği yapmamıza ya da kendi başını yiyen bir açgözlülüğe yenik düşmemize bağlı.

Küresel ekonominin, dünya nüfusunun emsalsiz büyüklüğünden ve ekonomik büyümenin neredeyse bütün dünyaya yayılmasından kaynaklanan sınırları, çok yeni. Gezegende, yarım yüzyıl öncesinin 3 milyarlık nüfusu yerine, artık 7 milyar insan yaşıyor. Günümüzde ortalama kişi başına gelir 10 bin dolar, dünyanın zengin kesimlerinin ortalaması 40 bin dolar ve gelişmekte olan kesimlerinki 4 bin dolar düzeyinde. Yani dünya ekonomisi, 1960'da 10 trilyon dolar değerinde üretim yaparken, şimdi yılda toplam 70 trilyon dolarlık üretim yapıyor.

AÇGÖZLÜLÜK KONTROLÜ ELE GEÇİRİRSE...

Çin ekonomisi yıllık bazda % 10 civarında büyüyor. Hindistan da hemen hemen aynı düzeyde büyüme kaydediyor. Uzun zaman en yavaş büyüyen bölge olan Afrika, artık yıllık % 5 ortalama tutturuyor. Genele bakıldığında gelişmekte olan ülkeler yılda % 7 civarında, gelişmiş ekonomiler % 2 civarında büyüyor ve bu da yılda % 4,5 ortalamaya denk geliyor. Bu, pek çok açıdan çok iyi bir haber. Gelişmekte olan ülkelerde hızlı ekonomik büyüme gerçekleşmesi, yoksulluğu azaltır. Örneğin Çin'de aşırı yoksulluk, 30 yıl önce nüfusun yarısından çok daha fazlası düzeyinde iken, bugün % 10 civarında düştü.

Yine de küresel büyümenin, açıkça anlamamız gereken bir başka yanı daha var. Dünya ekonomisi yılda % 4-5 düzeyinde büyürken, 20 yıldan kısa süre içinde şimdiki büyüklüğünü ikiye katlayacak demektir. Bugünün 70 trilyon dolarlık dünya ekonomisi, 2030 yılı olmadan 140 trilyon dolar ve bugünün büyüme oranlarından sonuca ulaşırsak 2050'den önce 280 trilyon dolar düzeylerinde olacak.

Açgözlülük kontrolü ele geçirirse, gezegenimiz bu küresel ekonomik büyümeyi fiziksel olarak destekleyemez. Dünya ekonomisinin bugünkü ağırlığı bile doğayı mahvediyor, doğanın milyonlarca yılda oluşturduğu fosil-yakıt enerji kaynaklarını hızla tüketiyor, bunların sonucu olan iklim değişikliği de yağmur yağışı, sıcaklık ve aşırı fırtınalar anlamında devasa istikrarsızlıklara yol açıyor.

Bu baskıları piyasalarda her gün görüyoruz. Çin, Hindistan ve diğer petrol ithal eden ülkeler, özellikle Ortadoğu'dan stokları satın almak için büyük bir çabaya girişen Amerika Birleşik Devletleri'ne katılınca, petro-

lün varil fiyatları 100 doların üzerine çıktı. Gıda fiyatları da tarihi zirvelerinde bulunuyor ve yoksulluk ve politik kargaşaya katkı yapıyor.

ZENGİN İLE YOKSUL ARASINDAKİ TEHLİKELİ MAKAS AÇIĞI

Bir yanda daha fazla doyurulması gereken boğaz sayısı ve ortalama olarak daha büyük bir satın alma gücü var. Diğer yandan iklim değişikliğinin neden olduğu sıcaklık dalgaları, kuraklıklar, seller ve diğer afetler, mahsulleri yok ediyor ve dünya piyasalarındaki tahıl stokunu azaltıyor. Geçtiğimiz aylarda büyük kuraklıklar, Rusya ve Ukrayna'nın tahıl üreten bölgelerini ve muazzam büyüklükte seller Brezilya ve Avustralya'yı sarstı. Şimdi de bir başka kuraklık kuzey Çin'in tahıl kuşağını tehdit ediyor.

Dikkatlerden kaçan çok tehlikeli bir şey daha var. Kuzey Hindistan'ın, Kuzey Çin'in ve Amerika'nın orta batı kesimi dâhil, dünyanın kalabalık nüfuslu pek çok yerinde, çiftçiler ekinlerini sulamak için yer altı sularını kullanıyor. Sulama amaçlı su sağlayan büyük akiferler (yer altı suyunu tutan ve ileten kayaç ortamı) tükeniyor. Hindistan'ın bazı yerlerinde, su tablaları son yıllarda yıllık birkaç metre düşüyor. Okyanus suyu akiferlere sızıp, tuzluluk oranı artarken bazı derin kuyular tükenme noktasına yaklaşıyor. Biz değişmezsek, bir facia kaçınılmaz. İşte Gandhi burada devreye giriyor. Toplumlarımız, zenginlerin daha da zenginleşmek için her şeyi yapıyor olduğu açgözlülük ilkesiyle hareket ederse, artan kaynak krizi zengin ile yoksul arasındaki makası daha da açacak ve muhtemelen giderek artan bir hayatta kalma mücadelesine sebep olacak.

ULUSLARARASI DÜZEYDE POLİTİK VE SOSYAL İŞBİRLİĞİ

Zenginler, kendilerine daha fazla toprak, su ve enerji edinmek için güçlerini kullanmaya çalışacak ve pek çoğu bunu yapmak için gerekirse şiddeti destekleyecek. ABD, böylesi bir yaklaşımın enerji kaynaklarını sağlama alacağı gibi safça bir umut ile Ortadoğu'da militarizasyon stratejisini uyguladı bile. Şimdi Çin, Hindistan ve diğerleri, aynı (tükenmekte olan) kaynaklara talip olurken, bu stoklar için rekabet daha da artıyor.

Benzer bir güç kapma yarışına, Afrika'da girişilmeye başlandı. Gıda fiyatlarındaki artış bir toprak kapma yarışına yol açarken, güçlü politikacılar, küçük toprak sahiplerinin geleneksel toprak haklarını bir kenara itip, geniş tarım arazilerini yabancı yatırımcılara satıyorlar. Yabancı yatırımcılar da büyük mekanize çiftlikleri, ihracat için üretim yapmak üzere kullanmayı ümit ediyor ve yerel nüfusa ya çok az ya da hiçbir şey bırakmıyorlar.

Önde gelen ülkelerin hepsinde, ABD, Birleşik Krallık, Çin, Hindistan ve diğerlerinde, zenginler artan gelirlerinin ve politik güçlerinin tadını çıkardılar. ABD ekonomisi, milyarderler, petrol sanayi ve diğer kilit sektörler tarafından ele geçirildi. Aynı eğilimler, varsıllık ve yozlaşmanın yükseldiği büyümekte olan ekonomileri de tehdit ediyor.

Açgözlülük baskın çıkarsa, ekonomik büyüme motoru kaynaklarımızı tüketecek, yoksulları bir kenara itecek ve bizi derin bir sosyal, politik ve ekonomik krize sürükleyecek. Bunun alternatifi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde politik ve sosyal işbirliği yoludur. Ekonomilerimizi yenilenen enerji kaynaklarına, sürdürülebilir tarımsal uygulamalara ve zenginlerin makul şekilde vergilendirilmesine dönüştürürsek, herkese yetecek kaynak ve refah bulunur. Gelişmiş teknolojiler, politik adalet ve ahlaki farkındalık yoluyla refahı paylaşmanın yolu budur.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

Toplumlarımız, zenginlerin daha da zenginleşmek için her şeyi yapıyor olduğu **açgözlülük ilkesiyle hareket ederse,** artan kaynak krizi zengin ile yoksul arasındaki makası daha da açacak ve muhtemelen giderek artan bir hayatta kalma mücadelesine sebep olacak.